

El relatiu temporal (III)

Generalment, les oracions relatives en què el terme relatiu constitueix un complement adverbial de temps són determinatives o especificatives, és a dir, exercixen la funció, com a complements de nom, de determinar l'antecedent: *el dia, l'any, el moment, la vegada, etc.*, àdhuc una data, no determinada del tot per ella mateixa, com en aquest exemple de Joan Corominas: *Els meus ulls s'humitegen quan em recordo d'aquell 14 d'abril en què tornant de la proclamació Macià a la Plaça de Sant Jaume...* Però quan l'antecedent és la designació, ben determinada per ella mateixa, d'un període de temps, com és ara les designacions dels anys o d'un dia de tal o tal any, les oracions relatives que comentem són explicatives, això és, expliquen alguna cosa de l'antecedent. Aleshores, hom sol preferir el relatiu fort què, precedit, és clar, per la preposició *en*. Els exemples següents són extreus de la *Història de Catalunya*, de Ferran Soldevila: *El 30 de novembre del mateix any, diada de Sant Andreu, en què se celebraven les eleccions dels consellers... Quan les lluites entre França i Espanya prenién per camp la terra catalana (com l'any 1542, en què Perpinyà fou assetjat pels francesos).* I

la mateixa persecució va durar fins el 23 de desembre de 1524, en què la reina, a nom del Cèsar, va publicar un indult. En aquests casos, el sentit permanent algunes vegades d'usar el mot conjuntiu *quan* en concurrència amb el conjunt *en què*. Normalment, la conjunció —que no té, com el mot relatiu, antecedent— no es limita a ésser una mera explicació del que s'esdevenia en una data determinada, sinó que precisa el moment exacte en què es realitza l'acció del verb principal: *El dia 7 de desembre de 1492, quan el monarca sortia de la Capella de Santa Àgata, el rementença va acostar-se-li...* *En 1452, quan acabava d'enviar en qualitat de comissari el seu cirurgià Guerau Ferrer, Alfons tramet...* Però, com hem dit, aquest darrer significat es pot afeblir fins arribar a establir-se una intercanviabilitat entre *quan* i *en què*, com demostra la comparació de l'exemple següent, del mateix Soldevila, amb l'anterior en què també és qüestió d'un setge de Perpinyà: *El màxim perill va presentar-se el 1570, quan els hugonots van posar setge a Perpinyà.* És freqüent l'ús del conjunt *data en què* en les relatives temporals explicatives que comentem: *La qüestió s'arrossegava encara el 1491, data en què s'iniciaren tractes...*

Albert Jané